

A Vértes-hegység Mezőföldre lefutó déli nyúlványait borító erdők közül már messziről égő vörösen világító, különös tájsebek hívják fel az arra barangolókat figyelmét. Közelebről már jól látszik, hogy a lomzatok zöldje között hatalmas külszíni fejtések bányaudvarai bújnak meg.

A bányaudvarokba belépve a felszint borító rikító sárga és piros színek szinte a Mars bolygót idézik. Kellően körültekintő bejárásukhoz szerencsére nem kell szkafanderbe bújnunk, mégis – földi léptékben – átélhetjük a sivatagos bolygó szomszédunk felszínének legalább a hangulatát.

De honnan erednek ezek a domináns színek, hogyan jött létre ez a kopár, halottnak tűnő, mégis érdekes világ? A magyar bauxit őshazájában járunk, s ezzel máris fény derül a titokra.

Az alumínium a 20. század ikonikus és stratégiai jelentőségű fémje volt. Forradalmi reményeket fűztek hozzá, különösen a gépgyártás és azon belül a repülőgépgyártás terén. A Dunántúli-középhegységben már az első világháború óta bányászták az alapanyagát jelen-

Mars felszín a Vértesben

tő bauxitot, kisebb felszíni fejtésekben, majd később mélyszinten is.

A Vértes erdejének határán fekvő Gánt községtől délre, a Bagoly-hegyen tárta fel 1923-ban *Balás Jenő* bányamérnök az ország első üzemszerű művelésre is alkalmas bauxittelépét, melynek ipari

léptékű kitermelése 1925-ben indult meg. Később a környező erdőrészekben, dűlőkben újabb és újabb fejtéseket nyitottak.

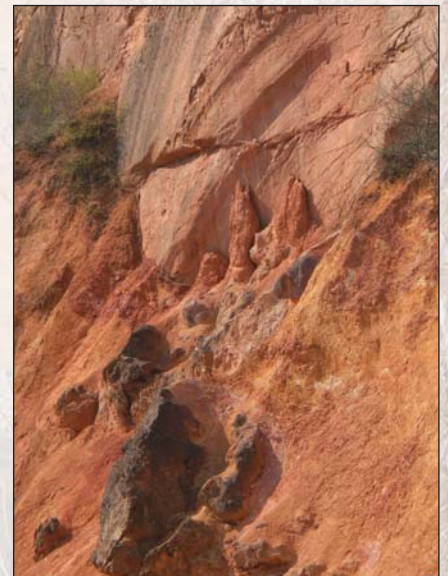
A bauxit valójában nedves, trópusi klímán keletkezett kémiai mállástermek, melyből az egykori heves esőzések a vas, az alumínium és a titán ásványain kívül minden egyéb más kőzetalkotót kilúgoztak. Ennek köszönheti többek között égő vörös, vagy rikító sárga színét.

A Vértest felépítő mai kőzetanyag itt fellelhető része a paleocén-eocén földtani korok határán – bármilyen furcsán is hangzik – nem a mai helyén, hanem jóval délebbre, trópusi övezetekben képződött és a lemezvándorlás folyamatának köszönhetően jutott el a születési helyétől ilyen messze északra.

Ezt a trópusi múltat őrizte meg a gánti bauxit is. A trópusi klímaöv talajtakarójában ma is kiválóan tanulmányozhatók az 55 millió évvel ezelőtt végbement földtani folyamatok, amikor az egykori karsztfelszín mélyedéseiben földrengések okozta törmelékfolyások következ-

tében dúsultak fel a felszínközeli bauxitlencsék.

Az egykori intenzív külszíni bányászat durván átformálta a terület korábbi természeti képét. Az 1980-as években felhagyott teraszos fejtések ma lassan újraerdősülő krátereit kifejezetten egyedi látnivalók.

Még a geológiai vénával meg nem áldottak is érdeklődve barangolhatják be a földtani-bányászati múzeumként látogatható gánti Bagoly-hegyi külfejtést. Egy-egy verőfényes nyári napon a vöröses-sárgás színek ezer árnyalatában lángoló bányaudvar „sivatagban” mint ha csak a Mars felszínén tennénk sétát.

Kép és szöveg: **Nagy László**